

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
за результатами ХІХ Міжнародної
науково-практичної конференції
(23–24 лютого 2023 р., м. Харків)**

Харків 2023

Metreveli L., Tcharkhalashvili T. Development of students' research skills, cultural and communicative competence using museum exhibits.	365
Mikeladze T. Pre-service English teachers' distance learning experience.	369
Modebadze N., Mikeladze T., Bagatrishvili N. Introducing the linguistic-cultural component in the science lesson.	374
Nikolaishvili M. "Madona" – a universal tool for developmental learning.	378
Nikolaishvili M. Classroom activities using the universal teaching tool "Madona".	382
Олійник Л. Оптимізація системного підходу при проектуванні освітнього процесу у закладі вищої військової освіти.	392
Панасенко Ю. Методи роботи з учнями початкових класів засобами арт-педагогіки.	397
Полікарпова О. Вплив ігрової діяльності на всебічний розвиток дитини дошкільного віку.	401
Пугач С., Візнюк І., Долинна А., Долинний С. Методологічний підхід щодо сформованості інформаційної компетентності аспірантів.	404
Рудічєва Н. Дидактичні умови формування аксіологічної компетентності учнів молодшого шкільного віку.	408
Согоконь О. Наукові підходи до інтеграції природничо-наукового та практичного компонентів освітніх програм у закладах вищої освіти фізкультурного профілю.	412
Старовойтенко Н. Дослідження особливостей застосування гумору викладачами в навчально-виховному процесі вищої школи.	417
Tavdgiridze L., Sherozia N., Doborjginidze D. Differentiation of teaching – democratization of education and the determining factor of humanization.	421
Танько Т., Тарарак Н. Система дошкільної освіти у США: ретроспективний аналіз.	427
Хун Женьлун. Організація просвітницької діяльності в закладах вищої освіти.	432
Чайка Т. Використання додатків Google в навчальному процесі вищої школи при формуванні компетентностей студентів спеціальностей 241 «Готельно-ресторанна справа» та 242 «Туризм».	436
Чамлай Г. Особливості використання фольклору для становлення художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.	441
Чжао Бейбей, Юр'єва К. Методологія розвитку навчальних програм з образотворчого мистецтва у школах КНР.	444
Янкович О. Розвиток методів педагогічних досліджень в Україні в другій половині XX – на початку XXI століття.	451
Яцура М. Методика використання тренінгових технологій під час формування професійної культури у майбутніх менеджерів.	456
МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПСИХОЛОГІЇ	461
Бордюг Н., Валерко Р., Дмитрук Л. Особливості впливу воєнного стану в Україні на психологічне здоров'я студентської молоді.	462
Єна А. Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу в умовах сучасних викликів.	468
Петруха О. Соціальний статус людей похилого віку за стереотипами поведінки.	473
Стець К. Психологічні аспекти механізму формування інтернет-залежності в підлітків.	477

Чжао Бейбей

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
Харків, Україна*

Катерина Юр'єва

*доктор педагогічних наук,
професор кафедри музичного мистецтва,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
Харків, Україна*

МЕТОДОЛОГІЯ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У ШКОЛАХ КНР

Анотація. Схарактеризовано методологічну основу розвитку стандартів навчальних програм з мистецтва для загальноосвітніх шкіл Китайської Народної Республіки в XXI столітті. Виявлено такі провідні тренди: підвищення статусу образотворчого мистецтва і мистецьких дисциплін у цілому від «дисциплін навичок» до світоглядно-гуманітарних дисциплін; гуманізація мистецького освітнього процесу, перехід до суб'єкт-суб'єктної парадигми, принципів студентоцентрованості та спрямованості на цілісний розвиток особистості учня; науково обґрунтована конкретизація і диференціація результатів навчання мистецьких дисциплін у сполученні з інтегрованим підходом до викладання; розширення культурологічної основи змісту мистецьких дисциплін, розвиток міжкультурного діалогу в діахронії – пізнання історії розвитку високої китайської культури та синхронії – ознайомлення зі світовим мистецтвом; розвиток матеріально-технічної та інформаційної бази мистецької освіти і навчання образотворчого мистецтва зокрема.

Ключові слова: образотворче мистецтво, мистецькі дисципліни, навчальні програми, стандарти, Китайська Народна Республіка, загальноосвітня школа, тренди.

Abstract. The article describes the methodological basis for the development of art curriculum standards for general education schools in the People's Republic of China in the 21st century. The following leading trends have been identified: the elevation of the status of visual arts and artistic disciplines from "skill-based disciplines" to worldview-humanitarian disciplines; humanization of the art educational process, transitioning to a subject-subject paradigm, principles of student-centeredness and holistic development of the student's personality; scientifically substantiated specification and differentiation of learning outcomes in artistic disciplines in conjunction with an integrated teaching approach; expansion of the cultural foundation of artistic disciplines, fostering intercultural dialogue in diachrony – understanding the history of the development of Chinese high culture, and synchrony – acquainting with world art; development of material-technical and informational infrastructure of art education and specifically teaching visual arts.

Keywords: fine art, artistic disciplines, curriculum, standards, People's Republic of China, general education school, trends.

Постановка проблеми та її актуальність. Китайська Народна Республіка демонструє нині безпрецедентно високі темпи економічного та соціального розвитку, підвищення якості життя населення, зростання його добробуту та духовних потреб. Сучасний етап суспільного розвитку характеризується не просто зростанням інтересу народу до високої традиційної культури Китаю та сучасного мистецтва, але й активними діями керівництва країни з естетичного виховання та розвитку мистецької освіти всіх верств населення.

Така дієва гуманітарна й, зокрема, освітня політика безумовно заслуговує на пильну увагу українських дослідників, оскільки може надати плідні ідеї та ознайомити з дієвими практичними підходами, які скоро, після перемоги України в широкомасштабній війні, допоможуть освітянам і всьому українському народу в короткі терміни відбудувати й розвивати художню освіту, національну культуру та виховувати молоді таланти, нові покоління митців.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Ми вже досліджували історію становлення художньої освіти – підготовки діячів образотворчого мистецтва в Новому Китаї [2], аналізували нормативну базу естетичного виховання та мистецької освіти як його основної ланки упродовж існування Китайської Народної Республіки, і на цій основі виявляли тенденції розвитку мистецької освіти [3]. Тепер на часі розгляд методології побудови програм з образотворчого мистецтва в закладах загальної середньої освіти та виявлення динаміки розвитку такої методології.

Метою статті є характеристика методологічної основи розвитку стандартів навчальних програм з мистецтва для загальноосвітніх шкіл Китайської Народної Республіки, які були розроблені й впроваджені в ХХІ столітті.

Виклад основного матеріалу дослідження. У липні 2001 року Міністерство освіти оприлюднило «Стандарти навчальних програм з мистецтва для денної обов'язкової освіти (експериментальний проект)» (далі – «Стандарти навчальних програм»). Оприлюднений документ покликаний відобразити сучасні вимоги до якісної освіти і має низку суттєвих характеристик, що відрізняють його від попередніх аналогічних актів.

(1) У попередній програмі з образотворчого мистецтва навчальна дисципліна мистецтва часто розглядалася як дисципліна навичок. Однак цього разу «Стандарти навчальних програм» трактують мистецькі навчальні дисципліни як гуманітарні, наголошуючи на використанні форм мистецтва для передачі емоцій і думок. Завдяки вивченню мистецьких навчальних дисциплін учні можуть опановувати культурні ресурси людського суспільства, активно брати участь в успадкуванні культури та робити власний внесок у розвиток загальнолюдської культури і культури свого народу.

(2) У минулому дидактичний зміст навчальних програм з образотворчого мистецтва поділявся за категоріями мистецтва (наприклад: живопис, ремесла, оцінка). Цей поділ, очевидно, підкреслював вузьку дисциплінарну диференціацію мистецтва і приділяв увагу опануванню професійних знань у галузі мистецтва та набуттю вузько спеціалізованих

навичок. Цього разу «Стандарти навчальних програм» поділяють навчальні галузі відповідно до способу художньої навчальної діяльності з точки зору сприяння розвитку якостей особистості учнів і їхніх мистецьких умінь, наприклад: «моделювання вираження», «практичний дизайн», «оцінка і коментування», «синтез дослідження». Очевидно, це змінило ідею та методологію побудови курсів з такої, що базувалася виключно на основі предметної системи знань, на інтегровану.

(3) Ці «Стандарти навчальних програм» також підсилюють комплексність та дослідницький характер навчальної діяльності, особливо у сфері «всебічної та дослідницької», яка підкреслює зв'язок між галузями образотворчого мистецтва, образотворчим мистецтвом та іншими навчальними дисциплінами, мистецтвом та реальним життям суспільства тощо. Це комплексний підхід, спрямований на розвиток в учнів комплексних практичних здібностей і здатностей до розвитку дослідницької діяльності.

(4) У минулому зміст навчання на уроках образотворчого мистецтва часто був відірваний від життєвого досвіду учнів, і було важко стимулювати їхній інтерес до навчання. Цього разу «Стандарти навчальних програм» наголошують на тісному зв'язку між мистецькими дисциплінами та життєвим досвідом учнів, наголошуючи на ролі знань і навичок у допомозі учням прикрасити своє життя, щоб учні могли зрозуміти унікальну цінність мистецтва в реальному житті.

(5) З точки зору методів навчання, вчителі раніше були авторитетом і лідером у передачі знань. Однак цей стандарт навчальних програм підкреслює домінування студентоцетрованої орієнтації освітнього процесу, підтримує навчання через дослідження, автономне навчання та навчання у співпраці, змінює ситуацію, коли вчитель був єдиними суб'єктом навчального процесу, і виступає за рівноправні суб'єкт-суб'єктні стосунки між викладачами та учнями.

(6) Щодо оцінювання, то раніше учнівські роботи оцінювали лише вчителі. Однак ці «Стандарти навчальних програм» заохочують учнів до самооцінювання та взаємооцінювання; звертають увагу на оцінювання результатів образотворчої діяльності учнів і підтримують використання різних методів для оцінювання виконаних учнями робіт з образотворчого мистецтва.

У грудні 2011 р. Міністерство освіти оприлюднило «Стандарти навчальних програм з мистецтва обов'язкової освіти (видання 2011 р.)» (надалі – Нові стандарти навчальних програм видання 2011 р.) [13].

(1) У версії Нових стандартів навчальних програм 2011 року немає змін у розподілі чотирьох навчальних областей і чотирьох навчальних етапів, які все ще є чотирма навчальними сферами: «моделювання вираження», «практичний дизайн», «оцінка і коментування» та «синтез дослідження».

(2) Зміни до Нових стандартів навчальних програм у редакції 2011 року [13]:

1. Виокремлено характерні риси мистецьких дисциплін.

Як стандарт навчальних програм з образотворчого мистецтва, ця редакція приділяє більше уваги природі самого образотворчого мистецтва. Тому у версії Нових стандартів навчальних програм 2011 року природа курсу мистецтва виражена так: «Курс мистецтва характеризується сприйняттям, розумінням і створенням візуальних образів і є основним способом для шкіл реалізовувати функції естетичного виховання та мистецької освіти. Обов'язкові базові курси відіграють незамінну роль у здійсненні якісної освіти». Зокрема, у новій редакції додано унікальність мистецьких дисциплін, які «характеризуються сприйняттям, розумінням і створенням візуальних образів» [13]. Водночас, це також відіграє керівну роль для вчителів мистецтва у викладанні та дослідженні ресурсів курсу мистецтва. У версії Нових стандартів навчальних програм 2011 року узагальнено специфіку мистецьких дисциплін, що включає чотири характеристики: візуальний, практичний, гуманістичний і приємний. Серед них «візуальність» є більш помітною, ніж у версії експериментального проекту 2001 року, і займає перше місце як основна природа образотворчого мистецтва. Це також свідчить про те, що після десяти років реформування навчальних програм ми маємо більш раціональне розуміння балансу самого мистецтва та його освітньої цінності. «Приємність» — це останнє доповнення, властивість, яку наполегливо відстоюють митці Disciplinary Review Group.

2. Відповідним чином уточнено перелік мистецьких знань і вмінь, якими мають оволодіти учні.

Мистецька онтологія є наріжним каменем усвідомлення цінності освіти, тому у стандартах навчальних програм необхідно приділяти належну увагу базовим знанням і базовим умінням учнів у галузі мистецтва. Версія нових стандартів навчальних програм 2011 року посилює регулювання мистецьких знань і навичок, але не повертається до суворості навчальної програми щодо вираження знань і навичок, зберігаючи відносно ідеальний баланс між ними. У версії нових стандартів навчальних програм 2011 року «пропозицію щодо оцінювання» у версії експериментального проекту 2001 року було змінено на «бали оцінювання», і використано кількісні чи якісні характеристики, такі як «висловлювати власні спостереження сміливо та вільно через моделювання, відчуття та уявити, а також створити ряд робіт, які можуть відображати ваш власний рівень навчання»; «розрізняти більше 12 кольорів», «використовувати більше 3 методів для створення тривимірних робіт, які виражають певні наміри»; «розпізнавати і використовувати основні та похідні кольори, а також холодні та теплі кольори»; «використовувати контрастні та суміжні кольори, щоб виразити відповідну тему»; «знати методи дизайну та застосування окремих візерунків» тощо [13].

3. Звернено увагу на діалектизм думки і висловлювання.

Редакція нових стандартів навчальних програм 2011 року є більш діалектичною у вираженні окремих питань. Наприклад, у пропозиціях щодо складання навчального матеріалу пропонується «належним чином відображати зв'язок між традицією та

сучасністю, Китаєм та зарубіжними країнами. Обираючи зміст підручників з мистецтва, ми повинні звернути особливу увагу на високе традиційне китайське мистецтво та народне мистецтво, розвивати художню національну культуру, відображати китайські особливості, а також включати класичні твори іноземного мистецтва та давати необхідні вступні відомості про сучасне мистецтво відповідно до особливостей сприймання учнів, щоб розширити їхній кругозір та уявлення і виховувати ставлення поваги до мультикультуралізму світу» [13].

4. Наново сконструйовано й організовано внутрішній зміст навчальної галузі «практичний дизайн».

Версія експериментального проекту 2001 р. була більше зосереджена на частині ремісничого виробництва, а розуміння характеристик і законів дизайну було недостатнім. У версії нових стандартів навчальних програм 2011 р. характеристики дизайну та розвитку творчих здібностей студентів розкрито з точки зору і в термінах мови дизайну та функціональних потреб. Водночас, не ігнорується значення ручної праці у навчанні образотворчого мистецтва на етапі обов'язкової освіти та поєднано обидва напрями, щоб сформувані в учнів цілісне уявлення про функціональність образотворчого мистецтва. Наприклад, на четвертому етапі шкільного навчання учні мають «розуміти основні категорії та базові знання дизайну, використовувати формальні принципи контрасту та гармонії, симетрії та балансу, ритму та акценту, різноманітності та єдності, а також різноманітні матеріали та методи виробництва для реалізації творчого дизайнерського задуму та ремісничого виробництва, покращення навколишнього середовища та життя, висловлення дизайнерських намірів, коментування дизайнерських ідей і ремісничих виробів інших людей та формування попередньої обізнаності щодо дизайну» [13].

5. Виявлено прогресивні зв'язки всередині кожного навчального напрямку.

У версії нових стандартів навчальних програм 2011 року реорганізовано виклад змісту чотирьох навчальних областей для кожного етапу шкільного навчання. Виклад є ближчим до практики навчального процесу і може відігравати орієнтувальну роль для вчителів.

6. Жорсткі вимоги до рекомендацій щодо ресурсів навчальних програм з образотворчого мистецтва. У викладанні образотворчого мистецтва надзвичайно важливі інструменти, матеріали та обладнання.

Нині умови викладання мистецтва в значній частині Китаю не можуть бути навіть визнані задовільними для нормального викладання. Тому у виданні нових стандартів навчальних програм 2011 року було посилено жорсткість рекомендацій щодо ресурсів викладання. Це в основному відображається в трьох аспектах: по-перше, слід оснастити учнів необхідними інструментами та матеріалами для навчання мистецтва; по-друге, покращити основні дидактичні матеріали та організацію викладання образотворчого мистецтва в школах; по-третє, збагатити підручники, навчальні посібники, методичні

матеріали та відеоресурси для навчання образотворчого мистецтва. Наприклад, у «Пропозиціях щодо розробки та використання ресурсів навчальних програм» зазначено: «Відповідайте основним умовам для вивчення учнями мистецтва: під час навчання мистецтва необхідні інструменти та матеріали для навчання мистецтву включають інструменти для малювання, матеріали та інструменти та матеріали для ручної праці. Учні з 1 по 9 клас повинні мати пензлі, фарби, художній папір» [13].

У 2017 році Міністерство освіти оприлюднило «Типові стандарти мистецьких навчальних програм старшої середньої школи (видання 2017)» [14].

Порівняно з експериментальною версією 2003 року, загальна зміна є відносно великою. Ця зміна відображена не лише в структурі стандартів навчальних програм, але й в основній концепції, режимі вибору навчальних дисциплін та змісту програм типових художніх курсів середньої школи. Змінена й оновлена версія стандартів навчальних програм з мистецтва 2017 року виводить на історичну сцену «предметну грамотність» і додає поняття «академічної якості» як стандарт для вимірювання рівня навчальних досягнень з мистецтва учнів середньої школи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У XXI столітті стандарти навчальних програм з образотворчого мистецтва для загальноосвітніх шкіл КНР стрімко розвиваються. Проведене дослідження дає підстави говорити про такі основні тренди:

- ✓ підвищення статусу образотворчого мистецтва і мистецьких дисциплін у цілому від «дисциплін навичок» до світоглядно-гуманітарних дисциплін;
- ✓ гуманізація мистецького освітнього процесу, перехід до суб'єкт-суб'єктної парадигми, принципів студентоцентрованості та спрямованості на цілісний розвиток особистості учня;
- ✓ науково обґрунтована конкретизація і диференціація результатів навчання мистецьких дисциплін у сполученні з інтегрованим підходом до викладання;
- ✓ розширення культурологічної основи змісту мистецьких дисциплін, розвиток міжкультурного діалогу в діяхронії – пізнання історії розвитку високої китайської культури та синхронії – ознайомлення зі світовим мистецтвом;
- ✓ розвиток матеріально-технічної та інформаційної бази мистецької освіти і навчання образотворчого мистецтва зокрема.

Список використаних джерел

1. Го Іцзян, Чжан Хао, Чжао Бейбей, Юр'єва К. Нормативна база сучасного естетичного виховання в Китаї. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2020. Вип. 55. С. 102–137. <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2020.55.08>
2. Чжао Бейбей. Періодизація розвитку художньої освіти в Китайській Народній Республіці. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2021. Вип. 56. С. 60–82. <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2021.56.05>
3. Юр'єва К. А. Сучасні тенденції розвитку мистецької освіти в Китаї. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2021. Вип. 56. С. 126–166. <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2021.56.08>
4. 翟洁. 中国美术教育主流学科教学现状思考美与时代(下) [Чжай Цзе. Роздуми про поточну ситуацію з викладанням основних предметів мистецької освіти в Китаї. *Краса і час* (ч. 2)]. 2010. № 6. [Китайською мовою]
5. 国务院办公厅. 国务院办公厅关于全面加强和改进学校美育工作的意见 [Генеральний офіс Державної ради. Думки Генерального офісу Державної ради щодо всебічного зміцнення та вдосконалення естетичного виховання в школах]. 2015. http://www.gov.cn/zhengce/content/2015-09/28/content_10196.htm [Китайською мовою]
6. 金丹. 论 20 世纪中国美术教育目标与课程的转换. 美与时代. [Джин Дан. Про трансформацію цілей китайської художньої освіти та навчальної програми в 20 столітті. *Краса і час*]. 2003. № 12. [Китайською мовою]
7. 王亚杰. 二十世纪前期中国美术教育目的演变初探. 陕西师范大学. [Ван Яцзе. Попереднє дослідження еволюції мети китайської художньої освіти на початку 20 століття. *Педагогічний університет Шеньсі*], 2010 [Китайською мовою]
8. 文康凌. 浅谈 20 世纪初期的中国美术教育. 明日风尚 [Вен Канлін. Про китайську художню освіту на початку 20-го століття. *Мода завтрашнього дня*]. 2019. № 3. [Китайською мовою]
9. 中华人民共和国教育部. 教育部关于进一步加强中小学艺术教育的意见 [Міністерство освіти КНР. Думки Міністерства освіти щодо подальшого зміцнення мистецької освіти в початковій та середній школі]. 2018. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_795/200809/t20080908_80591.html [Китайською мовою]
10. 中华人民共和国教育部. 教育部关于推进学校艺术教育发展的若干意见 [Міністерство освіти КНР. Кілька висновків Міносвіти щодо сприяння розвитку шкільної мистецької освіти]. 2014. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_795/201401/t20140114_163173.html [Китайською мовою]
11. 中华人民共和国教育部. 全国学校艺术教育发展规划 (2001–2010 年) 的通知 [Міністерство освіти КНР. Повідомлення про друк і розповсюдження "Національного плану розвитку шкільної мистецької освіти (2001–2010)". 2002. <http://www.cnki.com.cn/Article/CJFDTOTAL-YJSM200301000.htm> [Китайською мовою]
12. 中华人民共和国教育部. 学校艺术教育工作规程. 令第. [Міністерство освіти КНР. Положення про роботу школи з художнього виховання : Наказ]. 2002. № 13. http://www.moe.gov.cn/jyb_xxgk/xxgk/zhengce/quizhang/202112/t20211206_584987.html [Китайською мовою]
13. 中华人民共和国教育部. 义务教育美术课程标准 (2011 年版) 1-9 年级 [Міністерство освіти КНР. Стандарти навчальних програм з мистецтва загальнообов'язкової освіти (2011 р.) 1–9 класи]. 2011.
14. 中华人民共和国教育部. 中国普通高中美术课程标准 (2017 年版) [Міністерство освіти КНР. Стандарти навчальної програми з мистецтва китайської типової старшої середньої школи (видання 2017 р.)]. 2017.